

Suvepalavus tõi kaasa keeristormid

Lehekuu teine kümmepäevak tõi Eestimaale leitsaku, millega kaasnesid tornaadod, äikesed ja keravälk.

Ain Kallis

Kliimaatilise suve äkiline tulek ehmatas mandrieestlasi kuumapahvakuga, saarlasi haruldase äikesenähtuse – keravälguga.

Enim muret tõi 18. kuupäev Valgamaale Hummulisse. Et tegu oli tõesti tornaado-trombi-tuulispasaga, annavad tunnistust pealtnägijate kirjeldused “keerlevast mustast sambast”.

Tornaadodemaa USA

Sageli nimetatakse meedias kõiki äikesega kaasnevaid purustusi tekitavaid nähtusi trombideks. Enamikul juhtudel on need tugevad tuuleiilid äikese aegu, õige mitut tüüpi – pagid, mikrotormid, allapuhked jne.

Tornaadoks (trombiks) nimetatakse koonilist, samba- või londikujulist väikese läbimõõduga, kuid väga intensiivset õhupöörist, mis ulatub rünksajupilvest maapinnani.

Klassikaline tornaadodemaa on muidugi USA, kus aastas esineb keskmiselt üle tuhande keerise (2004. a – 1817). Eestil pole selles suhtes vaja häbeneneda – keeriste arvult pindalaühiku kohta oleme Euroopas esimeste seas. Muidugi pole meie tuulispaskade jõud võrreldav soojade maade omaga.

Hävitava tuule kiirust keeristes on väga raske mõõta, sest instrumendid lihtsalt purunevad tormis. Kõige tugevam tuul, 145 m/s, on mõõdetud liikuva radariga ülivõimsas, F5 kategooria tornaados, mis möllas Oklahoma osariigis 1999. aastal. Paljud küsivad, miks äsjane Oklahoma tornaado tõi kaasa nii palju ohvreid, kui sellekohane hoiatus anti tervelt 16 minutit varem.

Arvatakse, et Ameerikas inimesed sageli ei pööra ohule küllaldast tähelepanu, püütakse looduse imet isegi filmida.

Tornaadode alleele jäävate osariikide elanikud üldiselt oskavad niisuguse ohu korral varjuda – keldrisse või äärmisel juhul vanni. Paljudel juhtudel on see päästnud, 1991. a aga purustas Kansases keeris ühe maja, tõstis vanni koos sinna peitunud ema ja seitsmeaastase pojaga õhku ning paiskas naabri aias vastu maad.

Meilgi oma F4

Eestis on aastas keskmiselt kaks-kolm tornaadot. Enim tuulispaskasid loendati meil 1998. a juunikuul – vähemalt 24.

Alates XVIII sajandist on meil tegutsenud üle paarisaja keeristormi. Möödunud aastal Umbusi tornaado võiks tekitatud purustuste järgi liigitada F2, Hummuli oma F1 kategooriasse.

Palju võimsamad purustused pikal trassil tekitasid hinnanguliselt F3 kuni F4 kategooria tornaadod 22. mail 1872 Liivimaal ning 3. augustil 1922 Ida-Eestis.

Eelmainitutest esimene keeriste seeria algas Kuramaalt ning jõudis Võruni. Tugevasti said kannatada 25 mõisat, 74 talu hävines, purustati Kempenhoffi kirik, hukkus seitse inimest, 14 sai vigastada. Teine sai alguse Jõgevamaalt Roelast, purustused ulatusid Ida-Virumaani (Kurtnani). Trassi pikkus – 82 km – on üks pikimaid Põhja-Euroopas.

Viimastel aastakümnetel on Eestis tornaado tõttu hukkunud neli inimest. 15. juulil 2000 sai Rakveres üks mees surma õhus lennanud prussi läbi. Teiste põhjuseks olid murdunud puud ning purunenud liinidest saadud elektrilöögid. Õnneliku õhulennu on keerises viimase neljakümne aasta jooksul kaasa teinud vähemalt neli inimest.